

ALTIN YELE

Fatma Tutak

- İçimde yağız atlar, kızıl donlu, kara donlu, kara yeveli, toynakları beyaz, siyah, sarı... Doru atlar, kır atlar, akça atlar, boz atlar. Yılkı atları bunlar. Daracık ahırlarda boynuna asılı çuvaldan sapla karışık saman yiyen, sırtındaki müzmin uyuzun üstünü koca koca sineklerin mesken tuttuğu sütçü beygiri ya da bir faytona koşulmuş sabahtan akşama bir yukarı bir aşağı yolcu çeken zavallı cılız işçi atlar değil. Özgürlüğün baş döndürücü tadını damarlarında akan taze kan gibi iliklerinde duyumsamış asi atlar...

Ara sıra otlamak, taptaze meyveleri tatmak, buz gibi kaynaklardan kana kana içmek dışında durmamış, dinlenmemiş atlar. Bir eyer koyucuyla karşılaşmamış, ağzının en gerisine demir gem geçirilerek dizginlenmemiş, sırtı kamçı izi görmemiş sağlıklı, esen, başıboş atlar...

Koca ormanda dörtnala bir o yana bir bu yana koşuyorlar. Nedenini, niçinini ancak kendileri biliyor; belki de bilmiyorlar ama o biliyor. Işıklı gri kahverengi gözlerinden çıkan zeki şualar onun her şeyi bildiğini haykırıyor. Bir kimyacı hassasiyetiyle çalışan burnu, en ufak çıtırtıyı duyabilen hassas dik kulakları, gördüğü her şeyi bir anlama büründüren ateşli gözleri tasarrufu dışında yel esmediğini, sinek uçmadığını, yaprak kımıldamadığını ilan ediyor etrafına.

Parlak simle dokunmuş atlas gibi kadifemsi incecik tüylerle kaplı derisinin altında seğiren damarları belirgin kaslı bacakları bir ceylanınki gibi zarif, gergin ve her an harekete geçmeye hazır. Altın sarısı yelesi güneşi gölgede bırakırcasına alımlı ve parlak; kalın, uzun kirpikleri yayında gergin ok gibi hedefe kilitlenmiş her daim fırlamaya hazır bekleyişlerde.

Muzaffer bir komutan edasıyla en önden seğirtiyor. Grubun kavgasız, çekişmesiz, tartışmasız lideri o. Diğerleri sorgusuz sualsiz

kabullenmiş bu liderliği; ona boyun eğmek bir şeref.

Asya'nın uçsuz bucaksız bozkırında dayanıklılığıyla, çevikliğiyle, cezbedici güzelliğiyle Türkistan ahalisini kendisine hayran bırakan atalarından geri kalır yanı yok. En az onlar kadar safkan, onlar kadar el değmemiş. Ah Ahalteke! Türk'ün destanında, Dedem Korkut'un hikâyelerinde sadakatiyle, zarafetiyle, zekâsıyla boy gösteren güzel at!

Uzun, biçimli boynu mağrur bir baş eğmezliğin timsali; belki de bu yüzden diğerlerine baş eğdiriş.

Nereden, hangi masaldan fırlayıp bu rüya ormanında gerçeklik kazandığını, ete kemiğe bürünüp at donunda görüldüğünü bilen yok. Bazıları onun bir su kenarında saçlarını sarkıtıp ip gibi gözyaşlarıyla dereyi taşırان bir peri güzeline suya düşen altın tarağının peşinden buralara kadar geldiğini söylüyor. Bazıları altın tarağı güzele armağan eden kostak yiğidin gece karası atının sevdaya çağırان iç gıdıklayıcı, davetkâr bakışlarından kaçtığını.

Dedem Korkut, kitabında; on altı yıl boyunca mahpus sahibini beklediğini, kurtulunca da yel gibi uçurarak onu kırk atlı kâfirin elinden kurtardığını hikâyeye eder...

Mevsimin yaza sırtını, kışa yüzünü dönmeye başladığı zamanlar... Koca ormanda yaprak döken ağaçların bin bir renge boyandığı; çoğunun çıplak kaldığı, oyunbaz bir rüzgârın aniden gelerek dalında kalan son yaprakları bir üfürüşte yere serdiği ve yerde olanlarla elim sende oynadığı hazan günleri. Nehir, kıpırdamaya korkar ürperişlerle üşümektedir. Yaramaz bir rüzgârın üzerine savurduğu her bir yaprakla halkalanarak tir tir titremektedir. Kışın habercisi kara bulutlar her gün yağmur bırakmasa da ormanın üstünü boydan boya kaplamış, güneşin ılık yüzünü aşağılara bırakmamaya ant içmiştir âdeta.

Yılkı atları nereye, niçin gittiklerini sorgulamadan dörtnala koşuşlarda liderleri Ahalteke'yi takip etmektedirler. Köpükler çıkararak akan dereyle beraber etrafta ne varsa üşüten çağlayanın iyice yakınına geldiği anda dimdik, olduğu yere saplanıp kalıyor Ahalteke. Sürünün en önünde liderin hemen ardınca giden atlar, bu beklenmedik ani duruş karşısında önce afallıyor sonra hemen toparlanıp ön ayaklarıyla toprağın derisini yüzercesine ani bir frenle güç bela durabiliyorlar. Arkadan gelenler aynı anda durmayı başaramazsa eğer öndekilerle beraber nehrin soğuk sularını boylamaları işten değil.

Atların hepsi şaşkınlıkla açılmış kocaman gözlerle, güzeller güzeli liderini izliyor. Ahalteke, uzun kavisli boynunu çağlayandan yana çevirip iri burun deliklerinden seslice bir nefes bırakıyor. Kıvrak bacaklarıyla birkaç adım attığı sırada sürünün hemen harekete geçmeye yeltendiğini fark edince onlara doğru şahlanıyor ve iki ön ayağını toprağa sertçe vurarak oldukları yerde kalmalarını buyuruyor. Sürü şaşkınlık içinde kıpırdamaya cesaret edemeden hayret ve dehşetle açılmış koca gözlerini tekrar liderinin üzerinde sabitliyor. Ahalteke mağrur bir edayla çağlayana yöneliyor. Bir süre rüzgârın altın rengi kuyruğu-

nu ve yelesini taramasına izin vererek bekliyor. Sonra geniş bir nefesle uzakları koklayıp bir anda işaret almışçasına fırlıyor ve derenin üzerinden uçar gibi süzülerek çağlayanın sularıyla perdelediği mağaranın kapısında gözden kayboluyor. Ardında bıraktığı atlar az önce uykudan uyanmış da yaşadıklarının hepsi rüyaymışçasına önlerine bakıp sakince otlamaya duruyor...

Türkistan'ın uçsuz bucaksız düzlüklerinde kurulmuş kocaman bir otağın yanı sıra kurulan karargâh çadırları önünde öbeklenmiş komutanlar ve göz alabildiğine düzlüğü kaplayan koca bir ordu... Kıldan dokunmuş ulu otağın önünde boydan boya tunçtan zırhla kaplı, sırtında yelesi gibi altın sirmalarla dokunmuş parlak eyeriyle bekleyen muhteşem bir at. Bu, bozkırın rüzgârı otağın kapısını her aralayışında huzursuzluğu artan, bir an önce olacak olsun görülecek görülsün düşünüşünün sabırsızlığında durduğu yerde duramayan, hanidir bekleyişin gerginliğiyle kıvrak ayaklarıyla toprağı kazan, yakınından yöresinden geçme gafletinde bulunanlara öfkeli kişnemelerde gözdağı veren efsane at Ahalteke'den başkası değil... Tam bu anda koca otağın önünde bir kaynaşma oluyor. Emir erleri esas duruşa geçerken, komutanlar kıyafetlerini, duruşlarını düzeltmenin derdine düşüyor. Otağın kapısı bir hamlede açılınca içeriden hilalli miğferinin ucu ışıklar saçan ulu bir hakan görünüyor. Ahalteke'nin başında bulunan asker onu zapt etmekte zorlanıyor. Muzaffer komutan yanına yaklaşırken bir an atla göz göze geliyorlar. Atın asi ve bilgelikle dolu bakışında bir gariplik seziyor ulu hakan. Bir kere yelesi ve kuyruğu duman karası değil. Oysa nice savaştta, gazada, fetihde bineği olmanın ötesinde yoldaşı olan kızıl donlu, kara gözlü, kara yelesi atı böyle meydan okurcasına bakmamıştır; hem de gözlerinin içine. Bu işe akıl sır erdiremiyor fakat komutanlar askere hareket emri vermek için bir işaretine bakar dururken bunu sorgulamak işine gelmiyor. Bir hamlede üstüne atlıyor hayvanın ve eyere yerleştiği ilk anda dirilik, sağlık fışkıran sağlam bacaklarının asırlarca yol katetse de yorulmayacağıнын ayırdına varıyor. Ahalteke kamçıya, dehlemeye, mahmuzlamaya hacet bırakmadan üzerindeki zihninden kalbinden geçenleri sezerek koşmaya başlıyor dörtnala. En önde dimdik gidişi, âdeta ardınca gelen atların damarlarına bir cesaret iksiri zerk ediyor. Koca bir ordu tek nefes, tek vücut, binlerce kolu, binlerce bacağı olan heybetli bir dev gibi yeri göğü inleterek harekete geçiyor. O coşkuyla Fergana ve Kaşgar gibi Balasagun da İslam'a kazandırılıyor.

Yeni namıyla Kara Hakan Satuk Buğra Han on iki yaşında tanışmıştır İslam'la; o zamandan bu yana kafasına koyduğu, kendisiyle beraber olgunlaştırıp büyüüttüğü en büyük ereği Türk'ün gücünü İslam'la taçlandırmak, İslam'ı Türk illerinde yaymak, onları tek din, tek bayrak altında toplamak olmuştur. Onunla beraber bu uğurda baş veren nice isimsiz yiğidin ruhu şad ola...

Birbirinin sırtına yaslanan kum tepeciklerinin zar zor geçit veren düzlüğünde ıssız bir kuyunun vahalaştırdığı cennetten bir köşe... Kuyunun hemen yanında hangi Hızır ellinin getirip diktiği meçhul bir salkım söğüdün yeşil perçemleri altına oturmuş ihtiyar bir Manasçı, etrafındakilere destan söylüyor.

Az ötede salkım söğüdün gövdesine bağlı bir at, yerdeki kuru otlarla karnını doyurmaya çalışıyor.

Destanın sözleri tükenip dinleyicilerin her biri kendi yoluna gitmeye başlarken oturdğu yerden kalkıyor Manasçı. İhtiyar atını yokluyor. Kuruluktan çalı gibi sertleşmiş elleriyle şöyle bir okşuyor başını, gövdesini. Atın derisi her zamankinden sıcak geliyor eline. Burnu, gözleri akıyor şıpır şıpır; kulaklarını bile dik tutamıyor hayvancağız. Birer kızılalık sopasını andıran incecik bacakları tir tir titriyor. “Hastalandı iyice hayvan vah vah ne ederim şimdi bu koca çölde bir başıma!” diyerek yere çömeliyor ihtiyar Manasçı. Ah vah ederek iyice azalmış beyaz saçlarını yoluyor, başına toprak saçıyor. Secdeye kapanarak ağlaya sızlaya yüce yaratıcıdan atını kendine bağışlamasını diliyor. Az sonra kalan mecali de tükenen at yıldırımın isabet ettiği kuru bir ağaç gibi yerkılıyor. Manasçı elinden hiçbir şey gelmeyenlerin çaresizliğinde son nefesini vermeye hazırlanan can yoldaşına karşı son vazifesini yerine getiriyor. Kuyudan çektiği bir avuç suyla atının kurumuş dudaklarını ıslatıyor. Zavallı at bir iki çırpınışın sonunda can veriyor. İhtiyar Manasçı salkım söğüdün dibine kazdığı çukura asıla çekeleğe taşıyor atı, üzerini toprakla örtüyor. Kuyunun dibinde nefeslenirken yanaklarından iki damla gözyaşı yuvarlanıp karışıyor kuyunun suyuna. Yılların bir biri üstüne istiflediği irili ufaklı yaşam gailinden bir de ihtiyarlıktan gevşemiş omuzları daha bir çökmüş. Ufku kızıla boyayan güneş, az sonra batacak. En yakın köye yürüyerek ulaşması kaç saat alır kim bilir! Vakit kaybetmeden yola çıkmaya karar veriyor. Heybesini omuzlarken beli bükülüyor ve düşünmeden edemiyor, bunu olsun taşırdı atçağızı. Çubuğu elinde bir gözünü arkada bırakarak güneşin battığı yöne doğru kumlara bata çıka iki ileri bir geri ilerliyor.

Söylediği destanları hayranlıkla dinleyen bir kervanbaşı tarafından daha tayken hediye edilmişti kendisine. Yıllar yılı yanından hiç ayırmamış yoldaştan öte dost, sırdaş, karındaş bilmişti. Yarım ekmeğini iki yudum suyunu paylaşmıştı onunla. Nice diyarlar gezmiş, nice insan tanımış, nice badireler atlatmışlardı beraber. İşte şimdi ölüm ayırmıştı onları. Anayı oğuldan, karyı kocadan, atayı torundan ayıran ölüm gelip bu ıssız çölde bulmuş ve ayırmıştı. Her acıdan daha acısı görüle gelmişti dünyada, her mutluluktan daha üstünü olduğu gibi. “Bu da geçer ya Hu!” diyen kuvvetli bir ses kulaklarında yankılandı. Doğruydu, her şey gelir ve geçerdi bu iki kapılı handan.

Bu düşünce, içindeki yangına su serpti âdeta, ferahladı. Omzundaki yük hafifledi sanki ya da ona öyle geldi. Nicedir olduğundan ağır fehmettiği yükün altında bükülmüş belini doğrulttu; elini siper ederek ufka, oradan gökyüzüne baktı. Güneşin yalnızca son ışıkları kalmıştı ortalıkta. Hava ise ser verir sır vermez ketumluklarda grinin bin bir tonuna bürünmüş aşağıyla ilişkisini kesmeye, yaklaşan geceden evvel gecelemeğe hazırlanıyordu âdeta. Başını çevirip gayri ihtiyari geriye baktı, ne görmeyi umduğunu kendisi de bilmeden. Belki de tüm bu olanlar vakitsiz bir ikindi uykusu rüyasıydı. Belki de at, ardından

kumlara bata çıka kendisine yetişmeye çalışıyordu. Hıh, adam sende! İyice yaşlandın da kafan bir gelip bir gidiyor mu senin? Fakat o da ne? İhtiyar arkasına bir kez daha dönüp baktığında atını göremedi ama bir hayli kararmaya başlayan doğu tarafında bir karaltı dikkatini çekti. Gözlerinde kurumuş son yaşları da silerek daha dikkatli baktığında karaltının bir hayvana ait olduğunun ayırımına vardı. Hayrolsun, neydi bu hayvan? Yoksa geceleri ortaya çıkan şu meşum canavarlardan biri miydi? Kendini belli etmemeye çalışarak birkaç adım geri attı. Yok, bu o canavarlardan daha uzun boylu bir hayvandı. Hem etraftakilerle ilgilenir bir hâli de yoktu. Biraz daha yaklaşıncaya bu hayvanın bir at olduğunu anladı. Yanına yöresine göz gezdirdi, sahibi neredeydi acaba? Etrafta kimsecikler yoktu. Hem atın üstünde ne eyeri ne de yuları vardı. Bu at bir yılkı atıydı muhtemelen. Ne de güzel dinç ve sağlıklı görünüyordu! Biraz sonra at da kendisini fark etti. Başını aşağı yukarı sallayıp yelesini savurarak kumlara bata çıka yaklaşmaya başladı. Hey yüce Tanrı, bu ne güzel bir mahluktuk böyle! Adam ses çıkarmadan ve kıvıldamadan atı takibe devam etti. At, adama yaklaştı, yaklaştı. Neredeyse ihtiyar kalbinin atışlarını duyacak kadar yaklaştı. Adam, yavaşça elini uzattı. At ehil hareketlerle onun kendisine dokunmasına izin verdi. Manaşçı omzundaki heybesini dikkatlice atın sırtına yerleştirdi. Aralarında meydana gelen sözsüz anlaşmayla yan yana ilerlemeye başladılar. Bu dostlukta baş eğdiriş, boyun eğiş yoktu. Bu dostlukta yan yana, omuz omuza beraberlik ve birlikte yol almanın, yoldaş olmanın birbirinin yolculuğuna şahitlik etmenin hazzı ve dayanılmaz hafifliği vardı.